



FORSVARSBYGG

---

# Miljøstrategi

Forsvarsbygg 2020-2024

20. november 2019



# Miljøstrategi. Forsvarsbygg 2020-2024

## Innholdsfortegnelse

<b>1</b>	<b>Innledning</b>	<b>3</b>
<b>2</b>	<b>Vår kontekst</b>	<b>4</b>
2.1	Kampkraft og bærekraft	4
2.2	Strategisk ambisjon	4
2.3	Vår miljøpolicy	4
2.4	Våre miljøaspekter	5
<b>3</b>	<b>Våre interne og eksterne forpliktelser</b>	<b>5</b>
3.1	Forsvarssektorens retningslinjer for miljøstyring	5
3.2	Eiendomssektorens veikart mot 2050	5
3.3	Lov og forskriftskrav	6
<b>4</b>	<b>Vår ambisjon</b>	<b>6</b>
4.1	Kampkraft og bærekraft	6
4.2	Strategisk ambisjon	6
<b>5</b>	<b>Satsingsområder</b>	<b>7</b>
5.1	Satsingsområde 1 - Redusere klimaavtrykket	8
5.2	Satsingsområde 2 - Minimere miljøpåvirkning	9
5.3	Satsingsområde 3 - Ta samfunnsansvar	10
<b>6</b>	<b>Implementering</b>	<b>10</b>

## 1 Innledning

Forsvarsbygg utvikler, bygger, drifter og avhender eiendom, bygg og anlegg (EBA) for forsvarssektoren. Oppgaven vår er å sørge for at Forsvaret har effektive og fleksible fasiliteter for å øve, lære og bo. På den måten bidrar vi til å bygge forsvarsevne, hver eneste dag.

Forsvarsbygg har som strategisk ambisjon om å være den beste totalleverandøren av eiendom, bygg og anlegg til Forsvarssektoren i fred, krise og krig. Et godt miljøarbeid er en viktig del av dette og avgjørende for at forsvarssektoren skal kunne bidra til et bærekraftig samfunn.

Miljøarbeidet baserer seg på Forsvarsdepartementets retningslinjer for miljøstyring, og krav fra andre offentlige regelverk. Vårt system for miljøstyring skal til enhver tid følge den gjeldende internasjonale standarden NS-EN ISO 14001 – Ledelsessystemer for miljø.

Miljøstrategien viser Forsvarsbyggs satsingsområder innen miljø for perioden 2020 – 2024. Ut fra disse vil avdelingene utarbeide konkrete mål og handlingsplaner for å nå målene. Implementeringen av strategien gjøres ved samarbeid mellom fagfelt, og sammen med forsvarssektoren i stort. Samarbeid må skje fra før oppstart og etter avslutning av prosjekter, og ikke minst i alle de dagene som består av ordinær drift.

Miljøstrategien er utarbeidet av representanter fra alle avdelinger i Forsvarsbygg, og ble vedtatt av Forsvarsbyggs ledergruppe den 25. november 2019.



Thorbjørn Thoresen

Direktør Forsvarsbygg

## 2 Vår kontekst

### 2.1 Kampkraft og bærekraft

Gjeldende langtidsplan for forsvarssektoren er gitt navnet «Kampkraft og bærekraft». Dette er også grunnlaget for Forsvarsbyggs virksomhetsstrategi. Størst mulig del av forsvarsbudsjettet skal benyttes til å skape kampkraft, samtidig som man må etablere et bærekraftig forsvar som kan stå seg over tid.

### 2.2 Strategisk ambisjon

Vår strategiske ambisjon er å være «Den beste totalleverandøren av EBA til forsvarssektoren i fred, krise og krig.» Denne ambisjonen fordrer en fokusert og langsiktig virksomhetsutvikling med klare prioriterte satsingsområder.



### 2.3 Vår miljøpolicy

Forsvarsbyggs viktigste oppgave er å understøtte Forsvaret med økt kampkraft, og sammen med Forsvaret bidra til et bærekraftig samfunn. En god miljøforvaltning og langsiktige løsninger for samfunnets beste er en viktig del av dette. Gjennom en bærekraftig virksomhet bidrar vi til å bygge forsvarsevne, hver dag.

Forsvarsbygg skal

- ta ansvar for bærekraftig forvaltning av sektorens eiendommer, bygg og anlegg
- ha oversikt over vår miljøpåvirkning
- forebygge og minimere miljøbelastning og forurensning
- respektere og etterkomme lover og krav

Miljøarbeidet i Forsvarsbygg er et ledelsesansvar. Vår miljøpolicy danner grunnlaget for vårt tankesett og atferd hos den enkelte. Vi samarbeider mellom ulike fagfelt, og sammen med forsvarssektoren for å oppnå gode felles løsninger og ha fokus på kontinuerlig forbedring.

## 2.4 Våre miljøaspekter

Forsvarsbyggs miljøaspekter er produktene, aktivitetene og tjenestene som kan gi betydelig positiv eller negativ miljøpåvirkning. Vi har vurdert følgende aspekter som de mest vesentlige for vår virksomhet:

- anskaffelser og innkjøp
- biologisk mangfold
- energiforbruk i eiendom, bygg og anlegg
- forurensning fra tidligere og nåværende virksomhet
- kulturminner
- kunnskap og holdninger
- nærings- og byggavfall
- ressurs og materialbruk
- skyte og øvingsfelt samt anlegg og flyplassdrift
- støyende virksomhet
- tankanlegg og andre installasjoner

## 3 Våre interne og eksterne forpliktelser

### 3.1 Forsvarssektorens retningslinjer for miljøstyring

Retningslinjene gir ansvar, oppgaver og føringer til etatssjefene i forsvarssektoren for å sikre at regjeringens miljøpolitikk blir fulgt i henhold til sektoransvaret, og at nasjonal og internasjonal miljølovgivning overholdes. Retningslinjene gir følgende føringer for vår virksomhet og stiller følgende krav til forsvarssektoren (inklusive Forsvarsbygg som etat):

- Være en bidragsyter for å oppfylle Norges klimamål
- Være en pådriver i å etterspørre varer og tjenester som tilfredsstiller krav til miljø- og samfunnsansvar
- Være en forvalter og bruker som bidrar til at forurensning holdes på et minimum og at det ryddes opp ved forurensete lokaliteter
- Sikre det biologiske mangfoldet på forsvarssektorens eiendommer og gi allmennheten adgang til jakt, fiske og friluftsliv når det ikke er til hinder for Forsvarets virksomhet
- Innrette sin styrkeproduksjon, øving og operativ virksomhet slik at negative effekter på omgivelsene minimaliseres
- Redusere mengden avfall og sikre at andel avfall til gjenbruk og gjenvinning økes
- Forvalte og ivareta kulturminner og kulturmiljø som ressurser for opplevelse og kunnskapskilder.

### 3.2 Eiendomssektorens veikart mot 2050

Forsvarsbygg har signert Eiendomssektorens veikart mot 2050. Veikartet er en anbefaling til norske eiere og forvaltere av yrkesbygg om hvilke valg de bør gjøre på kort og lang sikt for at eiendomssektoren skal bidra til et bærekraftig samfunn i 2050. I veikartet er det definert ti strakstiltak som byggeiere kan jobbe med allerede nå. Disse handler om energi, materialbruk, byggeplass og ikke minst ombruk og gjenvinning av ressurser. Forsvarsbygg har utarbeidet en egen handlingsplan for implementering av strakstiltakene i virksomheten.

### 3.3 Lov og forskriftskrav

Forsvarsbygg er pålagt en rekke lovfestede krav innenfor miljøområdet:

- Krav om miljøhensyn i anskaffelser som hjemlet i lov og forskrift
- Internkontrollforskriften som stiller krav om systematisk miljøarbeid
- Forurensningslov og forskrift stiller krav til forebygging av forurensning og gir detaljregulering av forurensning
- Vannforskriften stiller krav til oppfølging av vannområder
- Avfallsforskriften stiller krav om håndtering av avfall
- Lov om produktkontroll og produktforskriften som omhandler miljøfarlig stoffer i produkter
- Konesjoner og utslippstillatelser for våre anlegg og eiendommer
- Naturmangfoldsloven og plan- og bygningsloven stiller krav om oppfølging av naturmiljø og bevaring av truede arter
- Kulturminneloven stiller krav til bevaring av kulturminner

Vi har også en nasjonal pollinatorstrategi og tiltaksplan for bekjempelse av skadelige fremmede organismer. Denne følges opp på departementsnivå. I tillegg finnes en rekke tekniske forskrifter, retningslinjer og standarder som har betydning for miljøområdet.

## 4 Vår ambisjon

### 4.1 Kampkraft og bærekraft

Miljøstrategien bygger opp under virksomhetsstrategien vår. Det betyr at Forvaret skal få kostnadseffektive løsninger som er robuste over tid. Vi legger samtidig til grunn en bærekraftig forvaltning av sektorens ressurser, i tråd med forsvarssektorens retningslinjer for miljøstyring. Å følge lov og forskrift er en bærebjelke i vår miljøstyring, men fremtidig regelverksutvikling på miljøområdet ligger også til grunn for satsingsområdene i strategien.

### 4.2 Strategisk ambisjon

Forsvarsbygg skal være den beste totalleverandøren av eiendom, bygg og anlegg til Forsvarssektoren i fred, krise og krig. Et godt miljøarbeid er en naturlig del av den strategiske ambisjonen, noe som også fremgår av Forsvarsbyggs miljøpolicy, hvor vi skriver:

*«Forsvarsbyggs viktigste oppgave er å understøtte Forvaret med økt kampkraft, og sammen med Forvaret bidra til et bærekraftig samfunn. En god miljøforvaltning og langsiktige løsninger for samfunnets beste er en viktig del av dette. Gjennom en bærekraftig virksomhet bidrar vi til å bygge forsvarsevne, hver dag»*

Strategien skal bidra din under den strategiske ambisjonen til Forsvarsbygg med følgende hovedmål:

***Vi gir vårt bidrag til et bærekraftig samfunn***

## 5 Satsingsområder

På miljøområdet arbeider vi innenfor alle områder i Forsvarsbyggs «utviklingstrapp». Bruk av miljøstyringsystem er et av de viktigste verktøyene vi har for å profesjonalisere virksomheten innen miljøarbeid, og sikre miljøoppfølging både i det daglige, og i det strategiske langsiktige arbeidet. Dette gir også *effektiviseringsgevinster* ved at vi standardiserer den integrerte miljøstyringen i planprosesser, utvikling og drift. Vi har fokus på alle tre områder innenfor *virksomhetsutvikling*:

- **Digital transformasjon.** Det vil være viktig å ha med miljøperspektivet når nye digitaliseringsløsninger skal vurderes samtidig som miljøarbeidet skal utnytte muligheter å dele informasjon på digitale plattformer.
- **Innovativ utvikling.** Anskaffelser vil være et viktig element for en innovativ utvikling på miljøområdet. Dette er spesielt viktig på områder hvor vi planlegger og prosjekterer for fremtiden, slik at vi ikke ender opp med gårsdagens løsninger eller skaper nye miljøutfordringer.
- **Strategisk organisasjons -og kompetanseutvikling.** Forsvarsbyggs ansatte skal ha et avklart forhold til hvilken miljøpåvirkning de har innenfor sitt virkeområde. Dette gjelder blant annet
  - miljøkompetanse i tverrfaglige anskaffelsesteam
  - opplæring i miljøplanutarbeiding hos prosjektledere og andre relevante roller
  - miljøfokus i arenasamarbeid og arenaplaner, på linje med andre fag, slik at det skapes flyt og effektivitet i driftsoppgavene

Som en del av prioriteringen vår av satsingsområder i strategien, har vi vurdert de *vesentlige miljøaspektene* og sett på om det er behov for satsing på et strategisk nivå, eller om aspektet håndteres gjennom ordinær miljøstyring.

Vi har fokusert på følgende i strategien:

- Som en stor offentlig aktør har vi et ansvar for å redusere klimaavtrykket vårt. Vi skal arbeide for redusert forbruk, med økt vekt på sirkulære løsninger som fremme ombruk og gjenvinning for å oppnå et lavere klimaavtrykk i et livsløpsperspektiv.
- Vi skal i samarbeid med Forsvaret forvalte sektorens arealer slik at miljøpåvirkningen av Forsvarets virksomhet minimeres. Vi skal legge til rette for langsiktig bruk og utøve kunnskapsbasert forvaltning.
- Når vi tar samfunnsansvar for biologisk mangfold og kulturminner bidrar vi aktivt til et bærekraftig samfunn.

Vi har kun satt opp områder hvor vi ser behov for retningsgivende fokus som satsingsområder i strategien. Andre områder hvor vi skal ha fokus, men hvor vi ikke ser behov for strategisk satsing er:

- Overvåking av spredning av forurensning til vann, som et ledd i oppfølging av driftstillatelser
- Dialog med myndighetene for å sikre hensiktsmessig oppfølging av forskrifter og regelverk
- Undersøkelser og risikovurdering av forurenset grunn, intensivere gjennomføring av tiltak basert på risiko, miljøeffekt og kost-nytte
- Arbeid med støyreducerende tiltak sammen med Forsvaret

## 5.1 Satsingsområde 1 - Redusere klimaavtrykket



**Vi skal legge til rette for reduserte klimagassutslipp i forsvarssektoren. Våre viktigste påvirkningsmuligheter er energiledelse, bruk av fornybar energi og krav til leverandører av varer og tjenester. Vi skal jobbe for sirkulære løsninger og legge vekt på redusert ressursbruk, ombruk og økt materialgjenvinning**

### Anskaffelse

- Redusere klimapåvirkning fra varer og tjenester gjennom å bruke tildelingskriterier på miljø
- Sette krav i kontrakter som minimerer avfall og fremmer gjenbruk og gjenvinning av produkter og materialer

### Produksjon

- Vurdere ombruk av egen bygningsmasse ved nye behov for kapasiteter
- Sikre klimavennlige løsninger i et livsløpsperspektiv verifisert gjennom klimagassberegninger
- Sette krav til fossilfrie byggeplasser og jobbe mot utslippsfrie løsninger i utbygging, drift og vedlikehold
- Bruke miljøoppfølgingsplaner aktivt i utbyggingsprosjekter
- Produsere og lagre fornybar energi lokalt for miljøgevinst og økt forsyningsikkerhet

### Drift og vedlikehold

- Redusere faktisk energiforbruk i drift med 10 prosent i perioden
- Etablere miljøvennlige forsyningsløsninger i drift og ved øvelser, som bidrar til reduserte klimagassutslipp for Forsvaret
- Videreføre en sorteringsgrad på 65 prosent for næringsavfall, og 80 prosent for bygg- og rivningsavfall
- Materialgjenvinning på 55 prosent for næringsavfall, og 70 prosent for bygg- og rivningsavfall

### Internt

- Velge tjenestekjøretøy med nullutslipp der driften tillater dette
- Bruke elektroniske møteplasser og velge miljøvennlige reisemåter der alternativ finnes
- Kildesortere internt og sørge for helhetlige løsninger i egne lokaler



## 5.2 Satsingsområde 2 - Minimere miljøpåvirkning



**Vi skal legge til rette for at Forsvaret kan bruke og utvikle sine øvingsarealer, anlegg og leire over lang tid, og samtidig redusere ulempene for miljø og samfunnet. Gjennom forebyggende og avbøtende tiltak skal vi begrense støy, redusere forurensende utslipp til vann og grunn, samt hindre spredning av fremmede arter**

<b>Anskaffelse</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sette krav til tiltaksmetoder i forurenset grunn og rivningsarbeider som fremmer ombruk, materialgjenvinning og reduserer transport og mengder til deponi</li> </ul>
<b>Produksjon</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Utvikle tiltak mot spredning av fluorstoffer (PFAS) på prioriterte lokasjoner</li> <li>• Utforme robuste rammevilkår for Forsvarets aktiviteter og synliggjøre den samlede støypåvirkningen fra denne</li> <li>• Hindre spredning av fremmede arter ved utbygging, drift og opprydding</li> </ul>
<b>Drift og vedlikehold</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ha oppdaterte miljørisikoanalyser for alle anlegg med fare for uakseptabel forurensning eller miljøskade, og følge opp forslag til risikoreduserende tiltak</li> <li>• Ha oppdaterte planer for miljøriktig drift, og følge opp prioriterte tiltak</li> <li>• Ha en samlet oversikt over forurensning og potensielle kilder til forurensning</li> </ul>
<b>Internt</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Digitalisere og gjøre informasjon fra miljøovervåking tilgjengelig for bruker, samt anvende dette aktivt i miljøforvaltningen</li> <li>• Legge til rette for effektivisering og digitalisering av beregningsmetoder for støy</li> <li>• Gjennomføre opplæring i miljøledelse, miljøoppfølging og forbyggende tiltak gjennom egen e-læring og i samarbeid med Forsvaret</li> <li>• Utvikle og utnytte Forsvarsbyggs samlede kompetanse på spesifikke utfordringer for redusere sektorens miljøpåvirkning</li> </ul>

### 5.3 Satsingsområde 3 - Ta samfunnsansvar



**Vi skal forvalte eiendommene våre slik at naturmiljø og naturmangfold tas vare på, og at sårbare og truede arter bevares. Vi skal sikre at kulturhistoriske verdier ikke går tapt og at festningene skal utvikles som bærekraftige destinasjoner**

<b>Anskaffelse</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sette krav til miljøsertifisering i henhold til ISO 14001, EMAS eller miljøfyrtårn i anskaffelser av varer og tjenester</li> <li>• Stille krav i utbyggings, drifts og leieavtaler som forhindrer skade på natur- eller kulturverdier</li> <li>• Finne leietakere som tar i bruk vernede bygninger som står tomme, som et alternativ til annen nybygging eller etablering,</li> </ul>
<b>Produksjon</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Gjøre nødvendige vurderinger for kulturminner og arkeologi i prosjekter knyttet til arealendringer</li> <li>• Utnytte tilgjengelige naturarealer ved utbygging og restaurering for tiltak som bidrar til økt biologisk mangfold</li> </ul>
<b>Drift og vedlikehold</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ha en tilpasset skjøtsel som opprettholder eller bidrar til å restaurere viktige naturtyper og leveområder for planter, dyr og insekter</li> <li>• Forvalte festningene med tanke på å legge til rette for bruk og opplevelser, samtidig som kulturverdier formidles og tas vare på</li> </ul>
<b>Internt</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Unngå sløsing av ressurser og fjerne unødvendige produkter som engangsplast og tilsvarende</li> <li>• Bidra til holdningsskapende arbeid som for eksempel strandryddingsaksjoner</li> </ul>

## 6 Implementering

Miljøstrategien gjelder for hele Forsvarsbygg, og skal implementeres og kommuniseres i organisasjonen. Dette gjøres gjennom oppdragsskriv og konkrete mål og handlinger i ledelsesinformasjonssystemet vårt, LIS. Alle avdelinger skal oppdatere egne handlingsplaner for å understøtte miljøstrategien og bidra til at den blir realisert.

**Forsvarsbygg** er et statlig forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet. Vi utvikler, bygger, drifter og avhender eiendom for forsvarssektoren.

Postboks 405 sentrum

0103 Oslo

Telefon: 468 70 400

[www.forsvarsbygg.no](http://www.forsvarsbygg.no)

